

עמדת "בשער" בנושא:

טיוטת הצעת החלטה של המל"ג בנושא "ניטרליות מוסדית"

המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) העבירה לתגובת המוסדות להשכלה גבוהה טיוטת הצעת החלטה, שכותרתה "ניטרליות מוסדית", שדורשת מהמוסדות, מהגופים המוסמכים שלהם ומראשיהם שלא להתבטא או לפעול, בשם המוסד, במה שקרוי שם "נושאים פוליטיים".

ארגון "בשער – קהילה אקדמית למען החברה בישראל" מתנגד נחרצות לכוונת המל"ג, כפי שהיא באה לידי ביטוי במסמך זה, להגביל את המוסדות האקדמיים באמירות ערכיות ומוסריות בנושאים שעל סדר היום.

המל"ג אינה מוסמכת כלל להגביל באופן זה את חופש הפעולה של המוסדות. חוק המל"ג אינו מעניקה לה סמכות לעשות כן. להיפך, החוק קובע מפורשות כי למוסדות נתון חופש אקדמי ומוסדי, וכי הם בני חורין ביחס לכל פעולה מדעית, חינוכית ומשקית¹. פעילות של המוסד שנועדה להגן על עקרונות שבליבת ערכי האקדמיה והאתוס שלה, נכללת במסגרת הפעילות החינוכית של המוסדות האקדמיים, גם כאשר היא משיקה לנושאים השנויים במחלוקת ציבורית.

טיוטת הצעת ההחלטה של המל"ג פותחת פתח מסוכן להתערבות הפוליטית ההולכת וגוברת של הממשלה ונציגיה במל"ג ובפעילות המוסדות. בהיעדר הגדרה ברורה מהי פעילות הנחשבת "פוליטית", הדרישה לניטרליות עלולה להיות מיושמת בדרך שכל כולה דרישה להימנע מהתבטאות או מעשה שמבקרים את מדיניות הממשלה ותטיל מגבלות על מחקר והוראה בנושאים שאינם לרוח הממשלה.

בבסיס מערכת ההשכלה הגבוהה מונחים האתוס שלה וערכיה. במסגרת זו נכללים בקשת האמת והעמדתה תמיד במבחן, מחשבה יוצרת, רציונאליות, ספקנות, ביקורת בונה, שוויוניות, מקום לשונה והאחר, סובלנות ומתן מקום למגוון דעות ורעיונות מנומקים. המערכת האקדמית חייבת לפעול בהתאם לערכים אלה ועליה מוטלת המשימה להנחילם לחברה. זהו חלק מרכזי בשליחות שלה.

מימוש שליחותה של מערכת ההשכלה הגבוהה במחקר, בהוראה ובהכשרת דור העתיד ותרומותיה המרכזיות לחברה ולמשק דורשים מרחב אקדמי עצמאי ופתוח, שבו מתקיימים חופש אקדמי, חופש מחשבה, חופש ביטוי ודיון ביקורתי, תוך כיבוד מגוון רחב של תפיסות ודעות בקרב כל חברי הקהילה האקדמית: נשות ואנשי סגל אקדמי, סגל מנהלי, סטודנטיות וסטודנטים. לערכי אקדמיה אלו יש הרבה מן המשותף עם ערכי הדמוקרטיה הליברלית המבוססים על שלטון החוק, חופש הביטוי, ביקורת חופשית, סובלנות, שוויון והגנה על זכויות אדם.

האקדמיה אינה גוף פוליטי! וככזאת אינה אמורה לעסוק בשוטף בנושאים פוליטיים ומחלוקות פוליטיות כשלעצמן. אבל כאשר מגיעים למקרי קיצון ולנושאים שמשיקים בצורה מובהקת לערכיה הבסיסיים אלו שהיא מחויבת אליהם היא לא רק צריכה אלא חייבת להגיב.

אסור למוסדות להשכלה גבוהה להיות מגדל שן ולעסוק רק בהוראה ובמחקר. הם חיים, פועלים ותורמים לחברה, וחייבים להגיב בנושאי שעה עקרוניים ומוסריים.

בשנים האחרונות, אנו עדים לתהליכי עומק קיצוניים שמבקשים לפגוע בתשתית הדמוקרטית-ליברלית של המדינה. במסגרת זו נכללים היבטים של מדיניות ממשלתית שיש בהם, בין היתר, פגיעה בשלטון החוק

¹ סעיף 15 לחוק המל"ג: "מוסד מוכר הוא בן חורין לכלכל עניניו האקדמיים והמינהליים, במסגרת תקציבו, כטוב בעיניו. בסעיף זה, "ענינים אקדמיים ומינהליים" – לרבות קביעת תכנית מחקר והוראה, מינוי רשויות המוסד, מינוי מורים והעלאתם בדרגה, קביעת שיטת הוראה ולימוד, וכל פעולה מדעית, חינוכית או משקית אחרת".

ובשומרי סף, ניסיונות לרסן את התקשורת ולשלוט בה, תהליכים הרסניים לדמוקרטיה, פגיעות מהותיות בעקרון השוויון ובזכויות אזרח, פגיעות מהותיות בעקרון השוויון והנשיאה בנטל, הצהרות גזעניות ופגיעה במיעוטים, פגיעות לא מידתיות באופן קיצוני בזמן מלחמה ופרעות, נישול וגרוש בשטחי יהודה ושומרון ועוד.

ארגון "בשער" קורא למל"ג לחזור בה מכוונתה לכפות "ניטרליות פוליטית", וקורא למוסדות שלא לקבל עליהם את המגבלות שביסוד הצעת החלטה זו.

חזקה על המוסדות האקדמיים והגופים המוסמכים שבהם שידעו להימנע מליטול חלק במחלוקות פוליטיות לגיטימיות, נוקבות וקשות ככל שתהיינה. אך אין להגביל את המוסדות, בוודאי לא בתקופות משבר קשות, בנושאים המשיקים במובהק לערכי יסוד ומוסר שהם בליבת האקדמיה, גם כשאלו משיקים לנושאים פוליטיים.

המשכיל בעת הזאת לא יידום!

8.7.2026

ארגון "**בשער**" – קהילה אקדמית למען החברה בישראל (ע"ר) – מאגד מעל 2,000 חברות וחברי סגל אקדמי מכל מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל, כולל בין היתר כלות וחתני פרס נובל ופרס ישראל, נשיאות, נשיאים ורקטורים לשעבר, הפועלים למען החברה בישראל ולמען שימור האינטרס הלאומי של המדינה בתחומי ההשכלה הגבוהה, המחקר והאקדמיה – כל אלה הכרחיים לשגשוגה של המדינה בכל תחום ולקיומה כחברה פתוחה, סובלנית ודמוקרטית, חברה שתומכת במחקר איכותי וחדשני ומקדמת ידע, תוך שמירה על עצמאותה ואיכותה של מערכת ההשכלה הגבוהה.